

Міністерство освіти і науки України
Національний аерокосмічний університет ім. М. Є. Жуковського
«Харківський авіаційний інститут»

Кафедра документознавства та української мови (№ 706)

ЗАТВЕРДЖУЮ

Голова НМК З

 Ганна ЛІХОНОСОВА

«31» серпня 2023 р.

СИЛАБУС ВИБІРКОВОЇ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Релігія в системі соціальних комунікацій

(назва навчальної дисципліни)

Основи соціальних комунікацій

(назва вибіркової категорії)

Галузі знань: 02 Культура і мистецтво, 08 Право, 26 Цивільна безпека

Спеціальності: 029 Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, 081 Право, 262 Правоохоронна діяльність

Освітні програми: Інформаційна, бібліотечна та архівна справа, Право, Правоохоронна діяльність

Рівень вищої освіти: *перший (бакалаврський)*

Силабус введено в дію з 01.09.2023 року

Харків – 2023 р.

Розробник: Парафійник Н. І., доц. каф.706, к. філос. н., доцент

(прізвище та ініціали, посада, науковий ступінь і вчене звання)

(підпис)

Силабус навчальної дисципліни розглянуто на засіданні кафедри
документознавства та української мови (№ 801)

(назва кафедри)

Протокол № 12 від « 30 » червня 2023 р.

Завідувач кафедри к.філос.н., доц.

(науковий ступінь та вчене звання)

(підпис)

А. Є. Прилуцька

(ініціали та прізвище)

Погоджено з представником здобувачів освіти:

Студентка _2 курсу магістратури
спеціальності 029 « Інформаційна,
бібліотечна та архівна справа»

(підпис)

І. Ніколенко

(ініціали та прізвище)

1. Загальна інформація про викладача

Парафійник Надія Іванівна – кандидат філософських наук, доцент кафедри 706. З 2000 з року викладає в університеті наступні дисципліни:

- риторика;
- презентації в НТГ;
- інформаційно-аналітична діяльність;
- документно-інформаційні комунікації;
- публічні комунікації.

Напрями наукових досліджень: комунікативні практики сучасного суспільства, документно-інформаційні комунікації, інформаційно-аналітична діяльність.

2. Опис навчальної дисципліни

Семестр, в якому викладається дисципліна - 1семестр,

Обсяг дисципліни: _3_ кредитів ЄКТС/_90_ годин, у тому числі аудиторних – 48_ год., самостійної роботи здобувачів – _42_ год.

Форма здобуття освіти – денна, дистанційна.

Дисципліна вибіркова

Види навчальної діяльності – лекції, практичні заняття. самостійна робота.

Види контролю – модульний контроль, залік.

Мова викладання – українська

Пререквізити – відсутні

Кореквізити –Забезпечує подальшу мовну та письмову комунікацію проходження практики на сучасних підприємствах та установах України, участь у наукових студентських конференціях, круглих столах.

3. Мета та завдання навчальної дисципліни

Мета: надати студентами комплекс знання щодо феномена релігії, провідних релігій, змісту та підґрунтя релігійного світогляду, конкретних релігійних традицій, які є значущими у сучасному світі і справляють істотний вплив на різні сфери життя особистості і суспільства; сформувати розуміння місця релігії (і множини різних релігій) в системі соціальних комунікацій, їхні функції та життєвий смисл; забезпечити майбутнім спеціалістам на ґрунті цього комплекс аналітичних і комунікативних навичок, які не тільки розширяють їхню гуманітарну ерудицію, а й допоможуть стати ще більш успішними у власній професії.

Завдання: формувати здатність аналізувати та прогнозувати тенденції та перспективи розвитку релігії в добу сьогодення; визначати смисл конкретних явищ релігійного життя у його взаємозв'язку з актуальними моральними та соціальними проблемами сучасності, вміти встановлювати контакти у спілкування з представниками різних релігій, організовувати діалог між людьми різних переконань і сприяти їхній результативній суспільній взаємодії; аналізувати вплив релігійних процесів і релігійності на культуру, політику, розвиток громадянського суспільства, характер комунікації, норми освіти.

Компетентності, які набуваються:

- Здатність спілкуватися з представниками інших професійних груп різного рівня (з експертами з інших галузей знань/видів соціокультурної діяльності);
- Здатність реалізувати свої права та обов'язки як члена суспільства, усвідомлювати цінності громадянського (вільного демократичного) суспільства та необхідність його сталого розвитку, верховенства права, прав і свободи людини і громадянина в Україні;
- Здатність підтримувати ділову комунікацію з усіма суб'єктами інформаційного ринку, користувачами, партнерами, органами влади та управління, засобами масової інформації на професійному рівні.

Очікувані результати навчання:

- Бути відповідальним, забезпечувати ефективну співпрацю в команді для підвищення ефективності професійних комунікацій;
- Застосовувати знання та вміння в інформаційно-сервісній галузі з урахуванням вітчизняного та міжнародного досвіду.

4. Зміст навчальної дисципліни

Модуль 1.

Змістовний модуль 1. Релігія як соціально-культурний комплекс

Тема 1. Предмет і завдання курсу «Релігія в системі соціальних комунікацій»

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Лекції – 2 год.*
- *Семінари – 2 год.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Предмет і завдання курсу. Основні тенденції розвитку релігії в сучасному світі: сакралізація та секуляризація. Сутність поняття та основні визначення релігії. Особливості виникнення релігії. Проблема походження релігії в науці та богослов'ї.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Релігія як соціальне явище. Еволюція і типи релігій

Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.

- *Лекції – 2 год.*
- *Семінари – 2 год.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Елементи та структура релігії. Віровчення, релігійна свідомість, релігійна психологія, релігійний культ та релігійні організації.

Типи та рівні релігії: ранні форми релігійних вірувань: тотемізм, фетишизм, анімізм, магія. Політеїзм. Монотеїзм. Типи релігії: родоплемінні релігії, що локалізовані в межах одного племені, племінного союзу, що знаходяться на низькому ступені соціокультурного розвитку; національні та етнічні (національно-державні релігії, послідовниками яких є представники одного народу, нації, або такі, що обмежені рамками однієї держави: іудаїзм, індуїзм, синтоїзм та ін., світові релігії: буддизм, християнство, іслам.

Нетрадиційні релігії модернізовані культу, що спираються на новітні досягнення науки, техніки, психології, і найчастіше мають еkleктичний характер: Церква Саснтології, Університет Трансцендентальної медитації Махаріши, «космічні» й «урологічні» культу тощо.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3. Суспільно-функціональний характер релігії

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Лекції – 2 год.*
- *Семінари – 2 год.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Корені та детермінанти походження і відтворення релігії. Універсальні функції релігії, які вона виконує в будь-якому суспільстві, в будь-яку епоху. Світоглядна, аксіологічна, виховна, нормативно-регулятивна, соціоінтегративна, комунікативна; креативна та ін. Соціальна дезінтеграція. Релігія як фактор роз'єднання, протистояння народів, націй, соціальних груп, релігійних війн.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Складові компоненти релігійності

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.
- Лекції – 2 год.
- Семінари – 2 год.
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Сутність релігійності. Релігійна духовність: природа, сутність, структура. Моральний потенціал релігії. Релігійні відносини.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 5. Особливості релігійної діяльності

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.
- Лекції – 2 год.
- Семінари – 2 год.
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Основні види релігійної діяльності: культова; позакультова. Практична позакультова діяльність (виробництво предметів релігійного культу, місіонерство, участь в роботі з'їздів, конгресів, соборів, викладання богословських дисциплін, управлінська діяльність в релігійних інституціях, пропаганда релігійних поглядів через ЗМІ). Різноманітні форми включення в соціальний простір через соціально значущу роботу (благодійність, робота з нужденними та проблемними групами населення, різноманітні форми профілактичної, оздоровчої та реабілітаційної роботи) як один із видів соціального служіння. Релігійні організації та релігійні групи. Різновиди релігійних організацій.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 6. Дуалістичний підхід до значення релігії в соціумі

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.
- Лекції – 2 год.
- Семінари – 1 год.

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

- *Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.*

Сутність і значення сакралізації. Секуляризація як соціальний процес. Толерантність як принцип релігійних відносин. Релігійний постмодернізм. Державно-релігійні стосунки. Релігія і політика. Релігія, наука та освіта і їх взаємодія.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до модульного контролю.

Модульний контроль 1

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*

- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 години*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю

Модуль 2.

Змістовний модуль 1. Релігія як чинник соціокультурної історії

Тема 1. Національні релігії сучасності.

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*

- *Лекції – 2 год.*

- *Семінари – 2 год.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Основні ознаки первісних вірувань. Тотемізм. Фетишизм. Анімізм. Магія. Їх зв'язок з пізнішими історичними формами релігії. Залишки ранніх релігійних вірувань у сучасному світогляді суспільства.

Особливості становлення та характерні риси етнодержавних релігій. Релігії Давньої Індії. Віровчення та культ індуїзму. Напрямки індуїзму. Особливості джайнізму. Сикхізм – впливова релігійна течія сучасної Індії.

Конфуціанство та даосизм – національні релігії Китаю. Філософсько-етичні та релігійні засади конфуціанства. Особливості культу в даосизмі.

Синтоїзм – національна релігія японців. Культова система синтоїзму.

Іудаїзм – класична форма монотеїстичної, національної релігії. Талмуд – священна книга іудаїзму. Філософські і моральні принципи іудаїзму. Іудейські обряди та свята. Напрями та течії в іудаїзмі.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 2. Буддизм - як світова релігія і важливий чинник соціально-культурного розвитку

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*

- *Лекції – 2 год.*

- *Семінари – 2 год.*

- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Сідхартха Гаутама як засновник першої світової релігії. «Трипітака» – Святе письмо буддистів. «Чотири благородні істини» та «восьмирічний шлях спасіння як основи віровчення Будди Гаутама. Махаяна, хінаяна – основні конфесії буддизму.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 3.Християнство та його роль в історії і сьогоденні.Особливості віровчення і культу католицизму та протестантизму

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Лекції – 2 год.*
- *Семінари – 2 год.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Походження і сутність християнства. Релігійний культ і організація. Біблія - священна книга християнства. Структура і зміст Ветхого Заповіту.

Католицизм: віровчення, культ і організація. Католицизм сьогодні. УГКЦ: проблеми відродження та розвитку. РКЦ - відновлення католицької церковної структури в Україні.

Протестантизм: віровчення, культ і організація.Сучасний протестантизм. Протестантизм в Україні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 3 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 4. Християнство та його роль в історії і сьогоденні. Особливості віровчення і культу православ'я

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Лекції – 2 год.*
- *Семінари – 2 год.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Православ'я: віровчення, культ і організація.Прийняття християнства в Київській Русі. Його вплив на соціокультурний розвиток держави. Відродження православ'я в Україні. Проблема між християнського розколу.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 4 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 5.Іслам: віровчення, культ, вплив на соціальні і політичні процеси

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Лекції – 2 год.*
- *Семінари – 2 год.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Історія виникнення ісламу, іслам як світова релігія. Особливості віровчення і

культу ісламу, основні напрямки в ісламі. Коран – священна книга ісламу. Мусульманство в сучасному світі. Розвиток ісламу в Україні.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 4 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача.

Тема 6. Сучасна ситуація в світі та Україні в сфері релігії

Форма занять: лекція, практичне заняття, самостійна робота.

- *Обсяг аудиторного навантаження: 4 годин.*
- *Лекції – 2 год.*
- *Семінари – 1 год.*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Важливіші особливості релігійного стану в сучасному світі. Особливості релігійного стану в сучасній Україні. Нетрадиційні релігії та культу. Ключові ознаки нових релігійних вірувань та культів. Неохристиянські релігійні об'єднання та неоорієнтальні релігії. Сайєнтологія як сучасне нетрадиційне вірування. Неоязичницькі релігії та сатанізм. Космополітичні релігії.

Обсяг самостійної роботи здобувачів: 5 годин.

Опрацювання матеріалу лекцій. Формування питань до викладача. Підготовка до модульного контролю.

Модульний контроль 2

- *Форма занять: написання модульної роботи в аудиторії (за рішенням лектора допускається проведення у дистанційній формі).*
- *Обсяг аудиторного навантаження: 1 години*
- *Обов'язкові предмети та засоби (обладнання, устаткування, матеріали, інструменти): відсутні.*

Обсяг самостійної роботи здобувачів – за необхідністю

5. Індивідуальні завдання

Індивідуальні завдання не передбачені навчальним планом.

6. Методи навчання

У навчальному процесі використовуються: лекції, практичні та індивідуальні заняття, проведення дискусій, робота з літературою, самостійна робота. Використовуються пояснювально-ілюстративний, проблемно-пошуковий, евристичний методи та практичні методи навчання.

7. Методи контролю

Усний контроль, практична перевірка виконаних завдань, модульні контрольні роботи.

8. Критерії оцінювання та розподіл балів, які отримують здобувачі

Складові навчальної роботи	Бали за одне заняття (завдання)	Кількість занять (завдань)	Сумарна кількість балів
Змістовний модуль 1			
Відповіді на практичних заняттях	0...5	3	0...15
Захист виконання самостійної роботи	0...5	2	0...10
Експрес-опитування	0...3	1	0...3
Модульний контроль	0...20	1	0...20
Змістовний модуль 2			
Відповіді на практичних заняттях	0...5	3	0...15
Експрес-опитування	0...3	1	0...3
Захист виконання самостійної роботи	0...7	2	0...14
Модульний контроль	0...20	1	0...20
Усього за семестр			0...100

Семестровий контроль залік проводиться у разі відмови студента від балів поточного тестування й за наявності допуску до заліку. Під час складання семестрового заліку студент має можливість отримати максимум 100 балів.

Білет для заліку складається з 2 запитань (1 зі змістовного модуля №1, 2 – зі змістовного модуля № 2). Максимальна кількість балів за кожне питання – 50 балів (сума – 100 балів).

Зараховано (60-74). Показати мінімум знань та умінь. Виконати завдання з самостійної роботи, написати модульні роботи. Знати основні етапи виникнення та розвитку найпоширеніших сучасних релігій; моральні засади міжособистісних відносин віруючих; вплив релігій на формування та розвиток сучасного суспільства.

Зараховано (75-89). Твердо знати мінімум. Виконати завдання з самостійної роботи, написати модульні роботи. Пояснити основні доктринальні, особливості розвитку релігії; пояснювати зміст основних понять категоріального апарату релігії; аналізувати загальне і особливе в світових релігіях; використовувати отримані знання в розумінні сучасних реалій, застосовувати їх у повсякденній діяльності з урахуванням моральних, релігійних і правових норм прийнятих у суспільстві; шанобливо і дбайливо ставитися як до світової, так і до вітчизняної культурної спадщини і традицій.

Зараховано (90-100). Повно знати основний та додатковий матеріал. Написати модульні роботи. Орієнтуватися в підручниках та посібниках. Досконало знати матеріал усіх тем. Пояснити основні доктринальні, особливості розвитку релігії; пояснювати зміст основних понять категоріального апарату релігії; характеризувати особливості різних типів релігій та пов'язаних із ними морально-етичних систем; аналізувати загальне і особливе в світових релігіях; використовувати отримані знання в розумінні сучасних реалій, застосовувати їх у повсякденній діяльності з урахуванням моральних, релігійних і правових норм прийнятих у суспільстві; шанобливо і дбайливо ставитися як до світової, так і до вітчизняної культурної спадщини і традицій; налагоджувати ефективні ділові комунікації, що відповідають універсальним етичним нормам.

Шкала оцінювання: бальна і традиційна

Сума балів	Оцінка за традиційною шкалою	
	Іспит, диференційований залік	Залік
90 – 100	Відмінно	Зараховано
75 – 89	Добре	
60 – 74	Задовільно	
0 – 59	Незадовільно	Не зараховано

9. Політика навчального курсу

Відпрацювання пропущених занять відбувається відповідно до розкладу консультацій, за попереднім погодженням з викладачем. Питання, що стосуються академічної доброчесності, розглядає викладач або за процедурою, визначеною у Положенні про академічну доброчесність.

10. Методичне забезпечення

1. Документно-інформаційне забезпечення сучасної професійної комунікації / А. Є. Прилуцька, О. О. Карпенко, Н. І. Парафійник, О. В. Медведь; під загал. ред. А. Є. Прилуцької. – Харків : Нац. аерокосм. ун-т «Харк. авіац. ін-т», 2016. – 463 с.

11. Рекомендована література

Базова

1. Академічне релігієзнавство / За ред. А. М. Колодного. – Київ: Наукова думка, 2017. – 620 с.
2. Історія релігії в Україні / За ред. А. Колодного та П. Яроцького. – Київ. Наукова думка, 2016. – 540 с.
3. Москалець В. П. Релігії світу / В. П. Москалець. – Київ: Ібіс, 2015. – 420 с.

4. Яшин П. П. Релігія, держава, право / П. П. Яшин. – Харків. Рескрипт, 2018. – 340 с.

Допоміжна

1. Лубський В. І. Релігієзнавство / В. І. Лубський. – Київ: Альма-Матер, 2018. – 390 с.
2. Любич О. А., Співак В. В., Олійник О. І. Релігієзнавство / О. А. Любич., В. В. Співак., О. І. Олійник. – Чернігів: Десна поліграф, 2019. – 250 с. 6. Релігієзнавство / За ред. Бублика С. А. – Київ: Академвидав, 2018. 340 с.
3. Филипович Л. О., Титаренко В. В. Релігія як цінність і релігійні цінності: релігієзнавчі і соціологічні виміри. Мультиверсум. Філософський альманах. 2021. Випуск 1(173). Том 1. С. 71 – 86.
4. Шеремета О. Релігія і глобальні проблеми сучасності. Філософія та богословська думка: Духовні виклики сучасності. 2021. № 21-2 (2021): Випуск 21, Книга II. С. 237 – 243.

12. Інформаційні ресурси

1. Національна бібліотека України ім. В.І. Вернадського. Розділ: Релігієзнавство. – Режим доступу: http://nbuv.gov.ua/sciref/Filosofsky_nauky
2. Електронна бібліотека філософської літератури. – Режим доступу: <http://www.philsci.univ.kiev.ua/biblio/>
3. Библиотека Гумер – Религиоведение. – Режим доступу: http://www.gumer.info/bogoslov_Buks/Philos/index_philos.php